

1259 (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 398); Mn. Junyent, en les seves llistes de parròquies vigatanes, tot identificant-ho amb «San Pedro de Huires», publica les mencions antigues «ecclesia de *Adhuira*» en la de 1332, i «S. Petri de *Aluire*» en la de 1330 [err. tip. o de còpia, evident, per *Abuire* (*Misc. Griera* I, 384, 373)]. Però les mencions més antigues són a les llistes parroquials p. p. Pladevall, en les quals (núm. 305) figura en la forma més etimològica «S^o Pere de *Auira*» «S^o Petro de *Auira*» (doc. 1 i 2, de princ. i fi del S. XII), *Bol. Arqueol. Tarrac.* 1972, 302.

ETIM. Sens dubte del ll. AUGURIA, plural del clàssic AUGURIUM (ll. vg. AGURIU), que va donar el cat. ant. *auyr* 'averany, auguri', encara sovint usat per Lull (*DECat* I, 759b54): «aquell cavaller era vengut per guardar *aiyrs* --> *Blanquerna*; per Eiximenis etc.; oc. ant. *air*, cast. *agüero*, port. *agoiro* etc. Quant al significat podem imaginar (vist el gran arrelament d'aqueixes idees en la literatura antiga i en el nostre vell folklore), que se li donés aquest nom, sigui pels molts ocells d'averany, que de baix estant, s'hi veuen volar; o assenyalant el temps; o bé com a lloc al qual augurarem felicitat: posant-ho llavors dins el capítol semàntic dels noms com *Vidabona*: la pàgina d'aquest nom justament és uns 5 k. E. d'*Aüira*, te. de Saltor o Ogas-sa; ¹ *Bonavida*, *Benavent*, *Bonanova*, *Vidamena* (*Vitamènyia*) etc.

Altament, aquests paratges foren objecte de creences i tradicions religioses des d'antic: uns 2 k. més al N. hi ha la collada de *Grats*, a la qual li ha quedat el nom de CRATES 'reixes', en memòria d'un vell monestir derruït; el veí *Mogrony*, l'antiquíssim i venerat santuari, amb les tradicions de l'Avenc de Sant-Ou; les memòries sacres o sacrílegues del veí castell de Mata-plana, amb el Comte N'Arnau, i l'abadessa que el poble ha situat a l'antic convent de Sant Amanç, poc al S. de Saltor i prop de *Vidabona* (enfrent d'*Aüira*, banda allà del Freser).

També podríem, doncs, imaginar que *Grats*, *Aüira* i els altres llocs monàstics de la rodalia, siguin renovació cristiana d'algun santuari pagà (com ho féu tan sovint la cristiandat primitiva): un edicle o temple pagà on es practicessin ritus divinatoris o oracles: puix que és llatí clàssic AUGURIUM, -URIA, en el sentit de 'ciència divinatòria' («*Apollo augurium dabat*» en Virgili, «*auguriis omnia laeta portendens*» en Livi, Florus, Suetoni, etc.

Si intuïssim un hipotètic AUGURIA SANCTA (n. plural) com a ètomon d'*Aüira*: encertariem qui sap? Almenys se'ns hauria de reconèixer que la forma del nom hi dóna peu.

¹ Així ja a. 979 (Monsalv. I, 239); *Vitabona* 890 (*MarcaH* 823).

AUL- (I)

Apleguem ací una sèrie de NLL del nostre Pirineu central, probablement fitonímics, formats amb sufixos varis (-*et*, -*ars*, -*à(r)* etc.), de caràcter (tots, o en

gran part) colle.; derivats d'ĒBŪLUS 'Sambucus Ebulus' en general (potser tots). En separat AUL- (II), derivats de ĪLĪCEM 'alzina' (*aulet* etc.) (més propis del NE. del Princ.), del qual el distingeixen també les dades antigues: amb *z* en el grup (II), o amb *v* o altra labial en (I).

AULET

Poblet de l'Alta Ribagorçana (a la dr. del riu, entre Sopeira i Pont de Suert), te. de Sant Orenç.

PRON. MOD. *aulét* a Cardet, Llesp i Vilaller (1953, XIII, 170, 196); id. a Sopeira, St. Orenç i els llogarets de Cornudella (1957). També sovint aplicat *Aulet*, com a determinatiu de la Torre de Tamúrcia: «la Torre d'*Aulet*».

DOC. ANT. «castro *Avoletto*» a. 851 (Abadal, *P. i Rb.*, núm. 44); *Auleto* a. 856; *Avileto* 867 (id. núm. 50 i 62); *Avileto* 874 (id., pp. 322 i 323); *Avileto* a. 889-899 (id. 334) (més precisions en Abadal, id., p. 35); *Auleto* a. 961, Serrano S. (*NHRb.*, p. 500); *Auleto* a. 962 (Abadal, *I. c.*, núm. 188); *Avileto* a. 970; *Abileto* a. 974 i a. 979 (Abadal, *I. c.*, núm. 210, 228 i 260); *Avileto* a. 1028 i 1123 (Serrano, *NHRb.*, pp. 426 i 36); *Aulet* a. 1249 (V. Oliva, 1.ª Congr. de la Ll. Cat. 435); *Abolet* 1276 i 1277 (Soldevila, *Pere el Gran* I, ii, 77, 83); *Aulet*, set focs, en el fogatge de 1495; 1620 (*Bu. Ass. Exc. Cat.* XI, 127).

L'evolució fonètica EBULĒTUM > *Aulet*, amb una dissimilació —com la de *Miquelet* > *Micalet*, *METIPSE* > *mateix*, *Tellet* > *Tallet*—, és inobjectable: hi ha encara -*olet(o)* amb *o* en la menció més antiga i d'altres; després de la síncope *Aule-*, des de 856 (i en algunes formes posteriors els notaris hi suposen una altra vocal, però això ja és secundari). En l'aspecte semàntic, tindrem en compte que *Aulet* és en el primer amplit de la muntanya, que culmina amb l'Altaió i els serrats de Betesa, la qual és plena d'arbustos caprifoliàcis del tipus del saüquer i els évols (*DECat* III, 827), coneguts aquests també en les nostres muntanyes com *púdols*: ara bé entre Betesa i el cim de l'Altaió hi ha la *Font del Pudolà(r)* (XIX, 171.4).

Del mateix ètomon EBULETUM, altres orònims pirinencs: com el gascò *Geulet*, documentat en una escriptura de 1472 del Cartulari d'Ossau (*DECat*, 827b6).

AULAS

És enfrent d'*Aulet*, a l'altra banda de la Ribagorçana, distant uns 8 k. al SE. Aquest és un llog. agregat a Esgluga de Serra, IGC 4° 29' × 42° 16'. Pron. *aulás*, allí mateix, on en vaig recollir molta toponímia menor, a 1957 (XVIII, 197.5). L'hem de mirar com un NL de creació enterament paral·lela: sinó que ací hi ha el sufix col·lectiu plural -ARES en lloc de -ETUM. Així, en efecte, també ens ho indica la E- inicial de la seva menció més antiga: *Eulas* en un pergami original de Ramon Berenguer I, a datar, doncs, de l'a. 1000 o poc després (*Liber Feudorum Maior* I, 62). Després ja amb *e-* > *a-*: «castello *Aulas*» entorn de l'a. 1100, SerranoS (*NHRb.*, p. 266), «*ylla de Fer(r)er d'Aulas*» situada a Tolba a. 1385 (Camarena, *Morabatins*, 62.15). Impos-